

Zeldzame broedvogels 2018: broedende Grote Kruisbekken en Roodbuikwaterspreeuwen, opmerkelijke mengparen en veel Rode Wouwen, Kraanvogels en Oehoes

Een zingende Cirlgors bleef bijna drie maanden aanwezig, een novum voor ons land. Budel-Dorplein, 20 april 2018.

Foto: Harvey van Diek

In november kwamen de broedvogel-districtscoördinatoren weer bij elkaar, dit keer in Westkapelle ZI. Hieronder een greep uit de nieuwtjes die werden uitgewisseld afkomstig uit het Meetnet Broedvogels, aangevuld met o.a. informatie van werkgroepen en Waarneming.nl. Een deel van de gevallen is nog niet geverifieerd en het overzicht is zeker niet volledig. In het broedvogelrapport is te zijner tijd alles na te lezen.

Na twee zachte wintermaanden volgde een koude februari met een gemiddelde temperatuur van 0,7 °C in De Bilt (normaal 3,3°C). De kou hield begin maart nog enkele dagen aan, maar gemiddeld genomen verliep het voorjaar extreem zacht en zonnig. De warmste meimaand in de afgelopen drie eeuwen werd gevolgd door de warmste zomer (juni-augustus) in hetzelfde tijdvak. De zomer was bovendien één van de droogste in een eeuw tijd.

In Drenthe verdwenen twee jonge **Wilde Zwanen** na 60 dagen. Een tweede Drents paar kwam niet verder dan nestbouw. Een 'escape'-paar bij Oud-Loosdrecht Ut produceerde zes eieren en vijf jongen.

In de Weerribben Ov begeleidde een mannetje **Witoogend** in mei een vrouwtje Tafeleend naar een mogelijke nestplaats; in juni trok hij op met een vrouwtje Tafeleend met pullen.

Minimaal 12 **Nonnetjes** arriveerden in de loop van april in hun vaste broedgebied in Friesland. In de in totaal zes nesten lagen eieren (resp. 10, 9, 9) of jongen (resp. 10, 9, 8).

In de Biesbosch broedde voor het derde achtereenvolgende jaar een paar **Visarenden** succesvol op een boomnest. De vogels kwamen begin april aan en vanaf 27 april broedde het vrouwtje. Op 22 juni werd duidelijk dat er, net als in 2017, drie jongen op het nest zaten. Eind juli vlogen ze uit. Elders in het gebied hing een tweede paar rond dat aan een nest bouwde maar niet tot eileg overging.

In 2017 broedde er voor het eerst een (zuiver) paar **Steppekiekendieven** in Nederland, er vlogen vier jongen uit. Het vrouwtje van dit paar kwam in 2018 terug en deed een, in de eifase mislukte, broedpoging met een derde kalenderjaar mannetje Grauwe Kiekendief (Werkgroep Grauwe Kiekendief). Zulke gemengde broedgevallen

zijn ook elders uit Europa bekend, maar dan met man Steppekiekendief.

Opnieuw een succesvol jaar voor de **Rode Wouw**, met veel uitgevlogen jongen. De 14 zekere broedgevallen werden gevonden in Drenthe (3), Overijssel (4), Gelderland (3, plus één net 40 meter aan de Duitse zijde van de landsgrens), Noord-Brabant (1) en Limburg (3). In één van de komende nummers van de Takkeling zal dit broedseizoen door Stef van Rijn, Arend van Dijk en Mark Zekhuis uitgebreid beschreven worden.

In twee eerder bezette gebieden in Zuid-Limburg resp. oostelijk Noord-Brabant werd een **Zwarte Wouwen**-nest gevonden.

Voor het eerst sinds mensenheugenis broedden er **Zeearenden** in Zeeland (Slikken van de Heen) en Noord-Holland (eilandje de Dode Hond in het Eemmeer). Op beide plekken vloog één jong uit. Elders in het land nestelden nog ca. 10 paren.

Na een dieptepunt van 41 roepende **Kwartelkoningen** vorig jaar, werden dit jaar rond 100 roepende mannetjes geteld. De meeste vogels zaten in Groningen (42%, waarvan tweederde in het Oldambt), het rivierengebied incl. Zwarte Water en Vecht (15%), Drenthe (14%) en Friesland (7%).

Het was een goed jaar voor **Kleinst Waterhoentjes**. De meeste territoriale vogels werden gehoord in de laagveenmoerasgordel van Groningen en Drenthe (resp. 8 en 2). Elders doken vogels op in twee gebieden in Noord-Brabant en in Gelderland, Utrecht en Noord-Holland.

De broedpopulatie van de **Kraanvogel** groeide van 22 paar in 2017 naar 32 in 2018, met bolwerken in heide- en veen-

gebieden in Drenthe en Friesland. Voor het eerst waren er zekere broedgevallen in Noord-Brabant en Limburg met nestvondsten in de Groote Peel en de Mariapeel (beide 1); bovendien liep er in de Mariapeel nog een paar rond dat niet broedde. Twee gebieden sprongen eruit voor deze fraaie soort: het Dwingelderveld (6 paren) en

Na een invasie van Grote Kruisbekken gingen sommige vogels over tot nestbouw. Zeist, 24 februari 2018.

Foto: Hans Overduin

het Fochteloërveen (8). Extreme droogte in voorjaar en zomer 2018 maakte nestplaatsen beter bereikbaar voor predatoren; bovendien werd het daardoor lastiger

Een bizar broedgeval van een mengpaar
Roodkopklauwier x Grauwe Klauwier
leverde geen jongen op.
Rand Groote Peel, 5 juni 2018.
Foto: Harvey van Diek

om voedsel te vinden. Het uiteindelijke broedresultaat (7 jongen vliegvlug) stelde daarom teleur (H. Feenstra e.a.).

Na het topjaar 2017 volgde een wat minder jaar voor de **Steltkluut**. Broedparen werden in ieder geval gemeld in het Zuidlaardermeergebied (3), Gelderse Poort (1), Oostvaardersplassen (min. 2), bij Ouderkerk aan de Amstel NH (1), Donksche Laagten bij Bleskensgraaf ZH (2) en in vier gebieden in Zeeland (4; waarvan 3 succesvol).

Het kan nog steeds, maar ze zijn bijzonder zeldzaam: zekere broedgevallen van **Kemphanen**. In een weidevogelgebied bij Gaastmeer Fr werd op 19 mei een nest met eieren gevonden.

De 'nieuwkomer' **Pontische Meeuw** broedde nabij Lelystad (succesvol paar naast 1-2 territoriale paren). Op Vogeleiland De Kreupel vertoefden een zuiver paar met een bedelend jong en een tweede, alarmereend paar.

Geelpootmeeuwen nestelden in ieder geval op De Kreupel (2 bedelende jongen), bij Amerongen Ut (enkele mengparen met Zilvermeeuw), op de Sassenplaat NB (mengpaar met Kleine Mantelmeeuw) en bij de Stevolplas Lb (nestvondst).

In een kolonie Kokmeeuwen in het Zuidlaardermeergebied werden 29 nesten van **Witwangsterns** geteld. Hiermee was dit gebied zes van de afgelopen zeven jaar bezet door deze fraaie moerasstern (11-33 nesten per jaar). Alleen in 2016 ontbrak de soort er, wellicht zijn de vogels dat jaar uitgeweken naar het iets noordelijker gelegen Dannemeer (16 nesten) waar de soort in de andere jaren ontbrak.

Opnieuw een goed jaar voor de **Oehoe**. Door de Oehoe Werkgroep Nederland werd een recordaantal van 30 territoria in kaart gebracht. Paren met een nest en/of jongen werden gevonden in Overijssel (3), Gelderland (5), Noord-Brabant (4) en Limburg (10, plus 8 territoria).

De kou in februari en begin maart, met veel dichtgevroren viswateren, hakte

er behoorlijk in bij de **IJsvogels**. Het topaantal uit 2017 (950-1150 paren) zou wel eens meer dan gehalveerd kunnen zijn. Afnames werden bijvoorbeeld gemeld uit Twente (was 43, nu 16), in de regio Gooi en Vechtstreek (naar schatting -75%; hier in 2017 104 paren) en de ZO-Veluwe (was 7-8, nu 1). De afname in de Biesbosch was echter relatief beperkt (van 22 naar ca. 18). In BMP-telgebieden waar de soort in beide jaren geteld is (en die op dit moment beschikbaar zijn), nam het aantal af van 91 paren naar 49.

Ook dit jaar heeft de Werkgroep Bijeneters Nederland deze fraaie soort weer goed gevolgd. Op twee locaties in Limburg broeden 2 resp. 4 paren **Bijeneters**. In Zeeland kwam een paartje Bijeneters naar de broedplek van 2017 en inspecteerde ook een nesthol, maar een broedgeval bleef uit. Spectaculair was een slaapplek van minimaal 39 vogels in de avond van 11 augustus in het Roerdal Lb.

Het was in ieder geval regionaal een goed jaar voor **Draaihalzen** met bijvoorbeeld 22 territoria in het Drents-Friese Wold (8 nestvondsten waarvan 4 succesvol) en 8 territoria in het Dwingelderveld.

Na een geleidelijke toename van de aantallen **Middelste Bonte Spechten** in Twente in 2009-16 volgde een kleine afname. In 2018 werd echter weer een nieuw record bereikt (295 territoria). Drenthe werd eveneens goed afgezocht, wat resulteerde in 19 territoria en voor het eerst ook een nestvondst.

Heel bijzonder was een mislukt broedgeval van een gemengd paar **Roodkopklauwier** (vrouw) en Grauwe Klauwier (man) aan de rand van de Groote Peel.

De **Raaf** breidt zich verder uit in Noord-Brabant (8 paren waarvan 5 met jongen) en Limburg (6-8). Het eerste zekere broedgeval sinds 1865 voor Vlaanderen vond plaats bij

Leuven, deze vogels kunnen overigens een Waalse oorsprong hebben (natuurpunt.be).

De teller van een gebied bij Weert Lb noteerde op zijn ronde half juni vijf paar **Bruinkopdiksnavelmezen** met jongen.

De uitbreiding van de **Cetti's Zanger** zette door in bijv. het oostelijk deel van Noord-Brabant, langs de Lek en in de Gelderse Poort. In BMP-gebieden die beide jaren geteld zijn werden in 2017-18 167 resp. 214 territoria gemeld. Of deze steekproef representatief is voor het gehele land, is nog afwachten.

Langdurig zingende **Iberische Tjiftjaffen** werden gemeld op Texel, in Heerjansdam ZH, bij Strijensas ZH en Westenschouwen ZL.

In het Noord-Hollands Duinreservaat bij Castricum was een hybride mannetje **Bergfluit x Fluit** gepaard met een vrouwtje Fluit. Uit vijf eieren vlogen eind juni drie jongen uit.

Een paartje **Grauwe Fitissen** broedde op Schiermonnikoog, er vlogen minstens twee jongen uit. Dit is het tweede zekere broedgeval ooit voor dit eiland en tevens voor Nederland.

Nonnetje, vrouw met pullen op geheim gehouden plek. Friesland, 8 juni 2018.
Fotograaf bij Sovon bekend

In de duinen bij Castricum broedde, net als in 2017, een paar **Orpheusspotvogels**. Er vlogen minimaal drie jongen uit. Daarnaast zongen vogels minimaal tien dagen bij Nes op Ameland, Vasse Ov en in Limburg bij Koningsbosch (gepaard), Oost-Maarland, Roermond, Wijlre en in De Meinweg en de Mariapeel.

Met waarschijnlijk meer dan 50 territoriale **Graszangers** in het Verdrongen Land van Saeftinghe was het weer een goed jaar voor deze soort. Het laatste jaar dat de schatting voor dit gebied, en ons land, boven de 50 uitkwam was 2009.

Intrigerend is de melding van **Beflijsters** op Terschelling. Na waarnemingen van een paar (8 april, 3 mei) en een solitair vrouwtje (28 mei) kwam op 9 juni een vrouwtje alarmerend uit een bosje met veel ondergroei van braam. Er werd echter geen nest gevonden en er zijn ook geen jongen gezien.

Op twee plekken op de Veluwe verbleven langdurig zingende, uitgekleurde, mannetjes **Kleine Vliegenvanger**.

Bij Vierhouten, elders op de Veluwe, zong van 12-21 mei een, waarschijnlijk tweede kalenderjaar, mannetje **Withalsvliegenvanger**. De vogel probeerde het aan te leggen met een vrouwtje Bonte Vliegenvanger en verdween ook regelmatig in een boomholte maar er volgde geen broedpoging.

Spectaculair is het broedgeval van een paartje **Roodbuikwaterspreeuwen** in Zuid-Limburg. Hun eerste nest spoelde weg na een hevige regenbui, in het tweede nest vlogen drie jongen uit.

Een mannetje **Witkeelkwikstaart** verbleef van 21 april tot ten minste 6 juli in de Onnerpolder in het Zuidlaardermeergebied Gr. Hij was vermoedelijk gepaard met een

vrouwtje Gele Kwikstaart en werd in juni enkele keren malen met voer in de snavel gezien. Waarschijnlijk waren er op dat moment jongen.

Wat het effect van het winterweer is geweest op **Grote Gele Kwikstaarten** is nog de vraag. In Twente nam het aantal af van 47 paren (2017) naar 35 maar elders nam het aantal iets toe, zoals in de BMP-gebieden waar beide jaren geteld is (was 40, nu 43). Paren buiten het reguliere broedgebied zaten o.a. in de binnenstad van Amersfoort en in Ouwehands Dierenpark, Rhenen.

In de kuststrook zijn meerdere **Roodmussen** gemeld. Op VRS Castricum NH werden twee vrouwtjes met een broedvlek gevangen, waarvan er één vogel ook in 2017 al in het net hing. Dat was ook het geval bij één van de langdurig zingende mannetjes.

Een compleet overzicht is nog niet beschikbaar, maar het is wel duidelijk dat het een bijzonder jaar was voor **Grote Kruisbekken** met territoria in het Drents-Friese Wold (2), op de Veluwe (7) en de

Utrechtse Heuvelrug (4). Hierbij zaten minimaal 7 gevallen met een hoge broedcode (nestbouw, voedselvlucht, uitgevlogen jongen).

Een **Grauwe Gors** zong van 20 mei tot 3 juni op een voormalig vuilstort net buiten Maastricht.

Op 20 april werd een zingende **Cirlgors** ontdekt in de Weerter- en Budelerbergen op de grens van Noord-Brabant en Limburg. Het mannetje, pas het zevende geval ooit in Nederland, bleef er tot 10 juli. Opvallend genoeg dook er op 14 mei ook in de duinstreek bij Castricum en Heemskerk een zingende vogel op, die echter maar één dag bleef.

Mocht u nog gegevens van zeldzame broedvogels hebben, dan ontvangen wij die graag. Het rapport over 2017 valt komend voorjaar bij alle broedvogeltellers in de bus als beloning voor hun inspanningen. Tot slot wil ik graag alle tellers, districtscoördinatoren en terreinbeheerders hartelijk bedanken voor hun inspanningen.

● Arjan Boele

Mislukte het broedgeval van een Roodbuikwaterspreeuw in eerste instantie, een tweede poging was succesvol. Zuid-Limburg, 20 februari 2018.
Foto: Theo Bakker

Een (vermoedelijk zuiver) paar Pontische Meeuwen nestelde succesvol op een dam. Omgeving Lelystad, 24 mei 2018.
Foto: Debby Doodeman